Euroopa Parlament
2024-2029

Naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon

2025/2145(DEC)

28.1.2026

ARVAMUS

Esitaja: naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon

Saaja: eelarvekontrollikomisjon

Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta, III jagu – Komisjon
(2025/2145(DEC))

Arvamuse raportöör: Raquel García Hermida-Van Der Walle

PA_NonLegDec

ARVAMUS

Naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon palub eelarvekontrollikomisjonil kui vastutaval komisjonil lisada oma resolutsiooni ettepanekusse järgmise:

A. arvestades, et sooline võrdõiguslikkus on liidu alusväärtus, mis on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2; arvestades, et liit on ELi toimimise lepingu artikli 8 kohaselt pühendunud võrdõiguslikkuse edendamisele kõigis tegevustes, kehtestades soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise ja sooteadliku eelarvestamise kõigis poliitikavaldkondades; arvestades, et eelarved ei ole sooneutraalsed ning need tuleb koostada ja neid tuleb täita soolise võrdõiguslikkuse eesmärgil; arvestades, et Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ei ole sätestatud mitte ainult sooline võrdõiguslikkus, vaid selles kaitstakse ka inimväärikust ja keelatakse igasugune diskrimineerimine, sealhulgas seksuaalse sättumuse ja soolise identiteedi alusel diskrimineerimine;

B. arvestades, et Euroopa Parlament on korduvalt palunud, et komisjon edendaks ja rakendaks soolise aspekti arvestamist, sealhulgas sooteadlikku eelarvestamist kõigis liidu poliitikavaldkondades; arvestades, et sooteadliku eelarvestamise puhul tuleb lõimida valdkonnaülene perspektiiv,

C. arvestades, et EL on märkimisväärselt suurendanud eraldisi militariseerimiseks, sealhulgas relvastuse, taristu, julgeoleku-uuringute, sõjaväelise mobiilsuse, piirivalve ja hajutamise jaoks; arvestades, et need muutused võivad ressursse soolisest võrdõiguslikkusest, sotsiaalsest ühtekuuluvusest ja soolise vägivalla vastasest võitlusest eemale suunata;

D. arvestades, et ELi soolise võrdõiguslikkuse indeksi 2025. aasta näitaja oli 63,4, mis on 10,5 punkti võrra suurem kui 2010. aastal; arvestades, et soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseni ELis kulub veel vähemalt 50 aastat; arvestades, et soolist võrdõiguslikkust liidus on negatiivselt mõjutanud järjest lisanduvad soolise võrdõiguslikkuse vastased liikumised, seksism ja tugevad naistevastased eelarvamuslikud suundumused ning soolise võrdõiguslikkuse seotud tagasilöögid, eelkõige seksuaal- ja reproduktiivtervise ning -õiguste osas mitmes liikmesriigis, kusjuures soolist võrdõiguslikkust mõjutavad ka sõjad, jätkuvad kliima-, energia- ja sotsiaalkriisid ning elukalliduse kriis, mis mõjutab naisi ebaproportsionaalselt palju;

E. arvestades, et iga kolmas naine kogeb vägivalda; arvestades, et kogu maailmas sureb iga päev partneri või sugulase käe läbi 140 naist ja tütarlast; arvestades, et 7. mail 2024 võeti vastu direktiiv, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist, ning see jõustus 14. juunil 2024; arvestades, et sallimatus LGBTIQ+ inimeste, eriti transsooliste inimeste vastu on 2019. aastaga võrreldes traagilisel moel järsult suurenenud; arvestades, et LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud vägivald ja vaenust ajendatud kuriteod on 2019. aastaga võrreldes sagenenud; kõige järsemalt on sagenenud rünnakud transsooliste naiste ja meeste vastu; arvestades, et Daphne programm, mille eesmärk on kaitsta vägivallaohvreid, sealhulgas naisi ja lapsi, on oluline ELi vahend soolise vägivalla vastu võitlemiseks ja põhiõiguste kaitsmiseks ning liidu eelarve- ja poliitikaraamistikus tuleks tagada selle jätkuv rahastamine ja toetus;

F. arvestades, et investeerimine soolisse võrdõiguslikkusesse kiirendab majanduskasvu,

tugevdab vastupanuvõimet ja sotsiaalset sidusust kogu ELis; arvestades, et dünaamilise ja konkurentsivõimelise majanduse eelduseks on sooline võrdõiguslikkus, ettevõtlus ja innovatsioon; arvestades, et majanduspoliitika eeldab ka soolõimet, millega tagatakse, et Euroopa majandus toimib kõigi naiste jaoks; arvestades, et naiste toetamine ettevõtluse alustamisel ja oma ettevõtte juhtimisel aitab mitmekesistada majandust ning vähendab soolist ebavõrdsust ettevõtlusega alustamisel ja juhtimises;

1. toonitab, et soolise võrdõiguslikkuse perspektiiv tuleks lõimida ja see tuleks tagada kõigis poliitikavaldkondades, pidades eelkõige silmas mitmesuguste käimasolevate kliima-, energia- ja sotsiaalkriiside, sõdade ja elukalliduse kriisi mitmekordset soolist mõju, keskendudes seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning seonduvatele õigustele, ning tagasilööke seoses soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õigustega ELis; kordab seetõttu oma nõudmist rakendada sooteadlikku eelarvestamist eelarvemenetluse kõigis asjakohastes etappides; kutsub komisjoni üles parandama soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist programmide kavandamise algusest peale ja kehtestama horisontaalse soolise võrdõiguslikkuse sätte üldise võrdõiguslikkuse eesmärgiga;

2. võtab teadmiseks liidu pühendumise soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisele ja soolise võrdõiguslikkusega seotud kulutuste jälgimise metoodika parandamisele; peab kahetsusväärseks, et komisjoni praegune metoodika ei kajasta võimalikke negatiivseid tagajärgi ja toob soolise mõju osas kaasa ebakindluse 20 % juhtumitest; nõuab tungivalt, et komisjon parandaks oma hindamisvahendeid, et tagada selgemad tulemused ja jälgida võimalikku kahjulikku mõju; on seisukohal, et jälgimismetoodikat võiks täiendada kohustuslike miinimumkriteeriumidega, näiteks soolise mõju hindamistega, mis peaksid olema seotud jälgimissüsteemidega;

3. väljendab heameelt parema õigusloome suuniste ja töövahendite ajakohastamise üle; peab kahetsusväärseks, et ELi rahastamisprogrammidega seotud vajaduste ja mõju soolise analüüsi tegemisel ei ole saavutatud edu; nõuab, et komisjon kasutaks ELi programme ja rahastamisvahendeid kavandades ja rakendades konkurentsimõju hindamisi, sealhulgas sootundlikke analüüse, et tagada poliitika elluviimisel tõhusad ja õiglased tulemused, ning kutsub komisjoni üles selliseid analüüse järjepidevalt tegema; kutsub komisjoni üles lõimima soolise aspekti arvestamine täielikult järgmisesse mitmeaastasesse finantsraamistikku, et lisada sooline perspektiiv kõikidesse poliitikavaldkondadesse, eelarvetesse ja leevendusmeetmetesse ning asjakohasel juhul sooteadlikku eelarvestamisse eesmärgiga edendada naiste õigusi ja soolist võrdõiguslikkust;

4. märgib, et teave ELi eelarve soolise mõju kohta on endiselt ebapiisav; juhib tähelepanu sooliselt eristatud andmete käsitsi kogumise, aruandluse ja hindamisega seotud puudustele ning valdkondadeülese lähenemise kaasamisele; kutsub komisjoni üles parandama andmete kvaliteeti; juhib tähelepanu, et katsemetoodika rakendamise peamine õppetund oli, et nõutavate andmete puudumine piiras võimalust anda konkreetseid hindeid; nõuab, et kõik andmed oleksid võrreldavad, et neist oleks kasu poliitika kujundamisel; rõhutab seetõttu andmete kogumise nõuete tähtsust, et võimaldada sooliselt eristatud andmete terviklikku kogumist kõigi asjakohaste ELi poliitikavaldkondade kontekstis ning nõuab tungivalt, et komisjon käsitleks seda prioriteedina;

5. kutsub komisjoni üles analüüsima seda, kui suur osa ELi eelarvest peaks toetama soolist võrdõiguslikkust; nõuab lisaks kõigis tulevastes õigusaktides, sealhulgas järgmises mitmeaastases finantsraamistikus, eesmärkide ja tulemusnäitajate kehtestamist;

6. kutsub komisjoni üles eraldama asjakohase protsendi kogu ELi eelarvest kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi võrdõiguslikkuse ja õiguste tegevussuunale ning Daphne programmile; peab kahetsusväärseks, et soolise võrdõiguslikkuse meetmetel ei ole eraldi eelarveridasid; kordab oma nõudmist luua Daphne programmi jaoks eraldi eelarverida, et suurendada läbipaistvust ja aruandekohustust vahendite jaotamisel; nõuab stabiilset rahastamisraamistikku, et tagada Daphne programmi mõjusus ja kestlikkus ning toetada naiste ja laste kaitsmist vägivalla eest; peab kahetsusväärseks programmi „Loov Euroopa“ ning kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi ühendamist kavandatavas mitmeaastases finantsraamistikus, sest see vähendab Daphne programmi nähtavust; nõuab tungivalt, et EL käsitleks seda programmi prioriteedina;

7. tunneb heameelt direktiivi üle, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist; nõuab tungivalt, et liikmesriigid rakendaksid direktiivi kiiresti, ja kutsub liikmesriike üles suurendama koduvägivalla ohvritele mõeldud varjupaikade arvu, pidades eelkõige silmas Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioonis (nn Istanbuli konventsioon) kehtestatud kvoote (üks perekoht 10 000 elaniku kohta); rõhutab, et naisetappu, mida määratletakse kui naiste ja tütarlaste soopõhist tapmist, peetakse üheks äärmuslikumaks soolise vägivalla vormiks ja see kujutab endast põhiõiguste rasket rikkumist; mõistab teravalt hukka ühtlustatud määratluse puudumise ning püsivad ebakõlad selle kuriteo kohta andmete kogumisel ja aruandluses; nõuab selle kuriteo määratlemist Euroopa tasandil;

8. rõhutab, et LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud suurema sallimatuse tõttu on vaja eraldada piisav eelarve LGBTIQ+-foobia vastu võitlemise meetmeteks, näiteks muu hulgas nõustamiseks ja tähelepanu juhtimiseks mõeldud telefoniliinide avamiseks; rõhutab, kui oluline on täielikult tunnustada transsoolisi naisi naistena, märkides, et nende kaasamine on hädavajalik selleks, et tagada igasuguse soolise võrdõiguslikkuse ja vägivallavastase poliitika toimivus; nõuab transsooliste naiste tunnustamist ning võrdset juurdepääsu kaitse- ja tugiteenustele; kutsub liikmesriike üles tagama LGBTIQ+ inimeste täieliku ja tõhusa kaitse diskrimineerimise, ahistamise ja vägivalla eest, sealhulgas tugevdades riiklikke õigusraamistikke, parandades aruandlusmehhanisme ning tagades, et vaenust ajendatud kuritegusid nõuetekohaselt uuritakse ja nende eest esitatakse süüdistused; kutsub lisaks nõukogu üles jätkama tööd ELi diskrimineerimisvastase direktiiviga; nõuab tungivalt, et komisjon jälgiks tähelepanelikult, kas liikmesriigid järgivad ELi väärtusi, ja algataks vajaduse korral rikkumismenetlusi;

9. tuletab meelde komisjoni poliitilistes suunistes võetud kohustust tõhustada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kellel on eksperditeadmised ja oluline roll konkreetsete sotsiaalsete küsimuste kaitsmisel ja inimõiguste tagamisel; tuletab meelde, et on ülioluline, et kodanikuühiskonna organisatsioonid saaksid ELi rahastamise toel osaleda „avatud, läbipaistvas ja struktureeritud dialoogis ELi institutsioonidega“, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 11, näiteks toetavate tegevuste, meeleavalduste või kohtumenetluste kaudu, ning need peaksid jääma asjakohaste

rahastamisprogrammide raames abikõlblikuks ja neile tuleks eraldada piisavad sihtotstarbelised rahalised vahendid;

10. rõhutab, kui oluline on edendada kogu liidus majanduskasvu, sealhulgas algatuste kaudu, mis edendavad naiste osalemist tööturul, ettevõtluses ja juhtimises;

11. kordab oma muret õigusriigi, demokraatia ja inimõiguste vastu suunatud rünnete ning soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õigustega seotud tagasilöökide omavahelise seotuse pärast; rõhutab, et sõltumatud ja hästi rahastatud naiste õiguste organisatsioonid on asendamatud osalejad soolise võrdõiguslikkuse edendamisel, seksuaal- ja reproduktiivtervise ning -õiguste edendamisel, samuti demokraatia ja inimõiguste kaitsmisel; rõhutab, et olukorras, kus kasvab soolise võrdõiguslikkuse vastaste liikumiste (määratletud kui liikumised, mis püüavad kahjustada soolist võrdõiguslikkust kui demokraatia üht põhiväärtust) mõju ja aheneb kodanikuühiskonna tegutsemisruum, seisavad need organisatsioonid silmitsi üha suuremate rahaliste ja tegevusalaste probleemidega; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks, et ELi rahalisi vahendeid ei eraldataks ühelegi üksusele, mis aitab kaasa naiste õigustes toimuvale tagasilangusele, suurendades ebavõrdsust või võideldes soolise võrdõiguslikkuse, sealhulgas seksuaal- ja reproduktiivtervise ning -õiguste ning naiste kehalise puutumatuse, autonoomia ja enesemääramise õiguste vastu; nõuab tungivalt, et komisjon võtaks arvesse muutuvat üleilmset rahastamismaastikku ning tagaks, et ELi rahastamismehhanismid jääksid ligipääsetavaks, paindlikuks ja vastaksid naiste õiguste organisatsioonide, eelkõige suure riskiga keskkondades tegutsevate organisatsioonide erivajadustele ja turvanõuetele;

12. kordab, et seksuaal- ja reproduktiivtervis ning -õigused on põhilised inimõigused ning nende teostamine on inimväärikuse põhiaspekt ja soolise võrdõiguslikkuse saavutamise eeltingimus; nõuab, et Euroopa pingutaks rohkem, et kaitsta meie põhiväärtusi, nagu võrdne õigus kehalisele enesemääramisele ning juurdepääs seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning -õigustele, sealhulgas ohutule ja seaduslikule abordile; rõhutab, et on vaja suurendada eelarveeraldisi, millega toetatakse seksuaal- ja reproduktiivtervise ning seonduvate õiguste, sealhulgas seadusliku abordi tegemise õiguse üldist austamist ja võimalusi neid õigusi kasutada; väljendab sügavat muret, et konflikti- ja sõjapiirkondades olevad naised ja tüdrukud, näiteks Venemaa jätkuva agressioonisõja tõttu kannatavad Ukraina naised ja tütarlapsed, on langenud seksuaalse ja soolise vägivalla ohvriks; mõistab need teod hukka kui rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõigustealase õiguse rasked rikkumised; rõhutab pakilist vajadust üleelanutele mõeldud tervikliku toetuse, näiteks meditsiinilise toe, seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenuste, psühholoogilise, õigusliku ja sotsiaal-majandusliku abi järele.

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON

Arvamuse raportöör kinnitab oma ainuvastutusel, et ei kasutanud oma arvamuses mingit sisendmaterjali huvide esindajatelt, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe[1] kohaldamisalasse, ega kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajatelt, kes tuleks kodukorra I lisa artikli 8 kohaselt loetleda käesolevas lisas.

[1] Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 20. mai 2021. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe kohustusliku läbipaistvusregistri kohta (ELT L 207, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

TEAVE VASTUVÕTMISE KOHTA NÕUANDVAS KOMISJONIS

Vastuvõtmise kuupäev	27.1.2026
Lõpphääletuse tulemus	+: 22 –: 8 0: 2

NIMELINE LÕPPHÄÄLETUS
NÕUANDVAS KOMISJONIS

22	+
PPE	Ewa Kopacz, Verena Mertens, Mirosława Nykiel, Giusi Princi, Maria Walsh
Renew	Abir Al-Sahlani, Raquel García Hermida-Van Der Walle, Lucia Yar, Dainius Žalimas
S&D	Gabriela Firea, Heléne Fritzon, Lina Gálvez, Maria Noichl, Joanna Scheuring-Wielgus, Cecilia Strada, Marko Vešligaj
The Left	Hanna Gedin, Irene Montero, Carolina Morace
Verts/ALE	Mélissa Camara, Alexandra Geese, Benedetta Scuderi

8	-
ECR	Chiara Gemma, Beatrice Timgren
NI	Fernand Kartheiser
PfE	Mathilde Androuët, Mireia Borrás Pabón, Elisabeth Dieringer, Margarita de la Pisa Carrión, Anders Vistisen

2	0
NI	Judita Laššáková
PPE	Rosa Estaràs Ferragut

Kasutatud tähised:
+ : poolt
- : vastu
0 : erapooletu